

Funkcionālās pieejas – jauna perspektīva reģionālajai attīstībai Eiropā

Avoti: Interreg un LMSP

Pēdējos gados **funkcionālās pieejas ir ieņēmušas centrālo vietu kohēzijas politikā**. Tādi instrumenti kā **integrētās teritoriālās investīcijas (ITI)**, kādas, piemēram, ir redzamas [Polijā](#), un **kopienas vadīta vietējā attīstība (CLLD)** arvien vairāk darbojas ārpus administratīvajām robežām. Dažas Interreg programmas arī **ir pieņēmušas funkcionālo teritoriju domāšanu**. Šādas pieejas parasti tiek integrētas starpvalstu līmenī, pieņemot [makroreģionālās stratēģijas](#). Atspoguļojot šīs tendences, Eiropas Komisija nesen publicēja **funkcionālo pieeju rīku kopumu**, uzsverot to priekšrocības teritorijas attīstībai.

Funkcionālo teritoriju noteikšanas nozīme

Funkcionālās pieejas kalpo vairākiem mērķiem. Tās var palīdzēt **izstrādāt efektīvāku un rentablāku politiku, veicināt integrētu attīstību, izmantojot sinerģijas un mēroga ekonomiku, un stiprināt noturību** pieaugošās nenoteiktības apstākļos. Šīs priekšrocības rodas no rūpīgi strukturētiem, uz pierādījumiem balstītiem ieinteresēto personu sadarbības procesiem.

Tradicionālās funkcionālās pieejas, piemēram, **funkcionālās pilsētu teritorijas (FUA)** un **vietējās darba tirgus teritorijas (LLMA)**, parasti izmanto pendleru plūsmas kā funkcionālās robežošanas rādītāju. Nesen, 2023. gadā, Eiropas Komisijas Kopīgais pētniecības centrs ieviesa metodiku **funkcionālo lauku teritoriju (FRA)** noteikšanai. Tās definē lauku sistēmas, pamatojoties uz piekļuvi galvenajiem pakalpojumiem un lauku centru telpisko lomu. FRA ir īpaši vērtīgas starptautiskām salīdzinājumām, ņemot vērā to konsekventu un pārredzamo noteikšanu.

Globalizācijas tendenču ietekme uz pārvaldību pāri administratīvajām robežām

Šādu vispārīgu funkcionālo ģeogrāfisko teritoriju ierobežojumi kļūst arvien redzamāki. Funkcionālās attiecības starp vietām tiek pārveidotas, pateicoties lielām pārmaiņām un globālām megatrendām, piemēram:

- **Pāreja no oglekļa emisiju intensīvas uz zaļo rūpniecību** rada jaunas enerģijas piegādes, prasmju attīstības un rūpnieciskās simbiozes ģeogrāfijas.
- **Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un pielāgošanās klimata pārmaiņām** prasa pārdomāt ekoloģisko savienojamību, dabisko dzīvotņu izplatību un ūdens resursu noturību.
- **Demogrāfiskā novecošanās, hronisku slimību pieaugums un veselības aprūpes darbinieku trūkums** ir veicinājis jaunas telpiskās konfigurācijas veselības aprūpes nodrošināšanā.

Lai risinātu šos izaicinājumus, ir nepieciešama **funkcionāla pieeja, kas ir orientēta uz risinājumu**. Tās mērķis ir apvienot attiecīgās teritorijas un dalībniekus, lai risinātu sarežģītas, starpnozaru problēmas. Daudzos gadījumos, saskaroties ar jauniem izaicinājumiem, nepieciešams raudzīties un rīkoties ārpus administratīvajām robežām.

Lai gan pierādījumi par funkcionālo savstarpējo atkarību ir ļoti svarīgi, tie nenosaka funkcionālās teritorijas precīzo formu. Šīs teritorijas bieži vien tiek veidotas, dalībniekiem sadarbojoties sarunās un praktiskā sadarbībā, un to kontūras atspoguļo gan institucionālo, sociālo un politisko gatavību, gan ģeogrāfisko atrašanās vietu.

Iespējas Interreg Europe projektiem

Daudzi Interreg Europe projekti risina problēmas, kas prasa sadarbību pāri administratīvajām robežām un balstās uz funkcionālo savstarpējo atkarību. Piemēram:

Par rūpniecības pāreju:

- **[JETSKIR](#)** izpēta integrētas pieejas taisnīgai pārejai un prasmju uzlabošanai rūpniecības reģionos.

- [TRIS](#) veicināja sistēmisko rūpnieciskās simbiozes stratēģiju ieviešanu.

Par klimata pārmaiņām, bioloģisko daudzveidību un ūdeni:

- [GreenLUPO](#) izvērtē zemes izmantošanas politiku no ekoloģiskās savienojamības viedokļa.
- [Gov4Water](#) nostiprina ūdens resursu pārvaldību, bet [BIGDATA4RIVERS](#) uzsver nepieciešamību uzlabot datus upju baseinu pārvaldībai.

Veselības sistēmas pārveide:

- [HUMAN](#) atbalsta pāreju uz iekļaujošu, pieejamu un uz cilvēku orientētu veselības aprūpi, izmantojot digitālās inovācijas.
- [One Health Gov](#) informē par politikas pamatnostādņēm, kas integrē vides, ekonomikas un sabiedrības veselības jautājumus.

Šie piemēri ilustrē, kā Interreg Europe projekti iesaistās teritoriju ietekmējošo jauno tendenču izpētē, kas **rada jauna veida teritoriju savstarpējo mijiedarbību.**

Tas paver **vērtīgu iespēju**: politikas veidotājus, kas iesaistīti Interreg Europe projektos, varētu mudināt **padarīt to funkcionālās sekas skaidrākas**. Pārdomājot, kā viņu darbs iekļaujas funkcionālajās teritorijās vai tās pārveido, varētu palielināt to stratēģisko ietekmi un nozīmi politikas izstrādē. Tas varētu arī palīdzēt viņiem **iegūt piekļuvi ES kohēzijas politikas finansējumam**, labāk saskaņojot savu pieeju ar EK veicinātajām teritoriālajām integrētajām pieejām.

Funkcionālo pieeju apsvērumi dažādos projektos varētu palīdzēt arī reģioniem, kas saskaras ar daudzām savstarpēji saistītām problēmām.

Lai atraisītu sinerģijas starp politikas jomām, nepieciešams vairāk nekā atsevišķas darbības; tas ir atkarīgs no kopīgu ģeogrāfisko teritoriju atzīšanas un atbilstošas sadarbības. Tas ievērojami uzlabo sadarbības rentabilitāti pāri administratīvajām robežām vietējām pašvaldībām un reģioniem. Ideālais mērķis ir **identificēt**

daudzfunkcionālas funkcionālas teritorijas sadarbību, kas sniedz rezultātus, nepārmērīgi apgrūtinot iesaistītos dalībniekus. Tādēļ veiksmīgas funkcionālas pieejas atslēgvārdi ir pragmatisms, atvērtība pārmaiņām un orientācija uz rezultātu.